

Henryk Zins

Sprawozdanie Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego za okres 30 III 1966 - 8 VI 1967

Rocznik Lubelski 10, 331-336

1967

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE
LUBELSKIEGO ODDZIAŁU POLSKIEGO TOWARZYSTWA
HISTORYCZNEGO ZA OKRES 30 III 1966—8 VI 1967

Sprawozdanie z działalności Lubelskiego Oddziału PTH zostało podzielone na 4 części, w których kolejno omówiono sprawy organizacyjne Oddziału, posiedzenia naukowe, akcję upowszechniania i popularyzacji wiedzy historycznej i wreszcie działalność wydawniczą.

I. Stan organizacyjny Oddziału

W okresie sprawozdawczym liczba członków Oddziału nieco wzrosła i liczy obecnie około 120 osób. Pracami Oddziału kierował Zarząd, który w okresie od końca marca ubiegłego roku odbył 11 posiedzeń. Skład Zarządu przedstawiał się następująco:

prezes — prof. dr Henryk Zins,
wiceprezesa: prof. dr J. Mazurkiewicz i doc. dr Z. Sułowski,
sekretarz — dr J. Szymański,
zast. sekretarza — mgr A. Witusik,
skarbnik — mgr J. Zaremba,
zast. skarbnika — mgr E. Mierzwa,
członkowie Zarządu: dr R. Bender, mgr F. Cieślak, dr Wł. Ćwik, doc. dr M. Zakrzewska-Dubasowa, doc. dr St. Krzykała, dr Z. Mańkowski, prof. dr K. Myśliński, dr W. Śladkowski, doc. dr St. Tworek, mgr E. Zaleska.

Członkami Zarządu Głównego PTH z ramienia naszego Oddziału byli:
doc. dr T. Mencil i prof. dr M. Żywczyński.

W skład Komisji Rewizyjnej wchodził: mgr inż. H. Gawarecki, dr M. Stankowa, p. Szczytkowski i dr S. Wojciechowski.

Przy naszym oddziale działały następujące komisje i sekcje:

Komisja odczytów — przewodniczący prof. dr H. Zins, członkowie: doc. dr Z. Sułowski, doc. dr Zakrzewska-Dubasowa.

Komisja wydawnicza — przewodniczący prof. dr J. Mazurkiewicz, członkowie: doc. dr St. Krzykała, prof. dr K. Myśliński.

Komisja sesji wyjazdowych — przewodniczący doc. dr St. Tworek, członkowie: dr Wł. Ćwik, dr W. Śladkowski.

Komisja miłośników Lublina — przewodniczący inż. mgr H. Gawarecki, członkowie: dr H. Hyczko, mgr J. Mandziuk.

II. Posiedzenia naukowe

W okresie sprawozdawczym odbyło się 16 posiedzeń naukowych z następującymi referatami:

1. Mgr Z. Pawluczuk — *Spółdzielczość rolno-spożywcza w Polsce w okresie międzywojennym* (21 IV 1966).
2. A. Kurzątkowska — *Architektura gmachu kolegium jezuickiego w Lublinie* (6 X 1966).
3. Kpt. Z. Łakomy — *Badania graficzno-porównawcze pisma ręcznego i możliwości zastosowania ich przez historyka* (20 X 1966).
4. Doc. dr A. Kersten — *Siedemnastowieczne polonica we Francji* (9 XI 1966).
5. Prof. dr J. Matuszewski z UŁ — *Nowa polska klasyfikacja źródeł historycznych* (17 XI 1966).
6. Prof. dr M. Biskup z UMK — *Z problematyki badawczej 13-letniej wojny Polski z Zakonem Krzyżackim i pokoju toruńskiego z 1466 roku* (24 XI 1966).
7. Doc. dr H. Samsonowicz z UW — *Jarmarki lubelskie na tle wymiany międzynarodowej na przełomie XV i XVI wieku* (1 XII 1966).
8. Dyskusja na temat egzaminów wstępnych z historii na wyższe studia z udziałem nauczycieli szkół średnich i pracowników uniwersyteckich. Referat pt. *Trudności w nauczaniu historii* wygłosiła mgr. E. Zaleska. Dyskusję zagaili mgr A. Kobusiewicz i dr W. Śladkowski (8 XII 1966).
9. Dr Z. Góralski — *Austria a insurekcja kościuszkowska* (14 XII 1966).
10. Prof. dr B. Leśnodorski z UW — *Pierwsze próby „wielkiego pchnięcia” w Polsce na przełomie XVIII i XIX wieku* (11 I 1967).
11. Dr J. Szymański — *Zróżnicowanie. Założenia, osiągnięcia, postulaty* (26 I 1967).
12. Mgr M. Kurzątkowski — *Czy Collegium Juridicum było pałacem Radziwiłłów?* (16 II 1967).
13. Doc. dr I. Ihnatowicz z UW — *Nowe możliwości badawcze dokumentacji gospodarczej z XIX wieku* (2 III 1967).
14. Mgr A. Chruszczewski — *Z badań nad strukturami społecznymi XIX wieku. Struktury kleru zakonnego w Polsce.* (16 III 1967).
15. Dr M. Stankowa — *Sąd kasztelana lubelskiego w Wąwolnicy w XV wieku* (6 IV 1967).
16. Prof. dr M. Żychowski z UW — *Historia a nauki polityczne* (13 IV 1967).

Przeciętna frekwencja na posiedzeniach Oddziału wynosiła ok. 25 osób, przy czym należy podkreślić wzrastający udział nauczycieli szkół średnich oraz studentów sekcji historycznych. Fakt, że na 16 prelegentów było 6 zaproszonych z innych ośrodków wybitnych historyków (4 z Warszawy, 1 z Łodzi i 1 z Torunia) świadczy o utrzymywaniu przez nasz Oddział bliskich kontaktów z czołowymi środowiskami w Polsce.

III. Popularyzacja historii i sesje publiczne

Oddział nasz włączył się czynnie do obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego, 25 rocznicy powstania PPR, 650 rocznicy nadania Lublinowi praw miejskich i w związku z tym zorganizował szereg odczytów publicznych i specjalnych sesji i konferencji.

Jeszcze pod hasłem Tysiąclecia zorganizowana została przez PTH, wspólnie z Wojewódzkim Komitetem Stronnictwa Demokratycznego, Izbą Rzemieśniczą, Muzeum Okręgowym oraz Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Lublinie, popularnonaukowa sesja pt. *Postępowe tradycje rzemiosła Lubelszczyzny*, na Zamku lu-

belskim w dniu 25 listopada 1966 roku. Na program sesji złożyły się następujące referaty wygłoszone przez członków naszego Oddziału PTH:

1. Prof. dr K. Myśliński — *Ośrodki rzemieślnicze Lubelszczyzny pod koniec średniowiecza.*
2. Dr L. Bieńkowski — *Rzemiosło miejskie województwa lubelskiego w XVI—XVIII.*
3. Prof. dr J. Mazurkiewicz — *Rzemiosło Lubelszczyzny w XIX i na pocz. XX.*
4. Doc. dr A. Kierek — *Rzemiosło lubelskie w Polsce Ludowej.*

25 rocznicę powstania PPR uczcił nasz Oddział zorganizowaniem wspólnie z Komitetem Wojewódzkim PZPR w dniach 5 i 6 maja 1967 roku konferencji naukowej, na której m. in. referaty wygłosili nasi członkowie: doc. dr St. Krzykała, dr Z. Mańkowski, dr A. Koprukowniak, mgr I. Caban i mgr M. Szyszko.

Bardzo znaczny był udział naszego Oddziału w akcji popularyzowania historii regionalnej w związku z 650 rocznicą nadania Lublinowi praw miejskich. Jeszcze w maju 1966 roku Oddział nasz zorganizował wspólnie z Wojewódzkim Domem Kultury cykl spotkań pt. *Złote karty z dziejów Lubelszczyzny*. W ramach tej akcji referaty wygłosili:

1. Dr J. Szymański — *Średniowieczna Lubelszczyzna w planach możnowładztwa małopolskiego (4 V 1966).*
2. Doc. dr St. Tworek — *Lubelszczyzna w okresie renesansu i reformacji (11 V 1966).*
3. Doc. dr T. Mencil — *Ruchy narodowowyzwoleńcze XIX wieku na Lubelszczyźnie (18 V 1966).*
4. Doc. dr St. Krzykała — *Przemiany społeczne na Lubelszczyźnie w XX-leciu PRL (25 V 1966).*

Sprawie upowszechniania historii Lublina w okresie 650 rocznicy nadania mu praw miejskich służyły stałe spotkania historyków z szerszą publicznością organizowane przez nasz Oddział oraz „Sztandar Ludu” w Klubie „Nora” na temat przeszłości Lublina i jego dziejów. Spotkania te cieszyły się dużym powodzeniem, a dzięki dobrej ich propagandzie na łamach „Sztandaru Ludu” (zasługa redaktora R. Wiśniewskiego) znalazły szerszy rezonans w mieście. Odczyty w Klubie „Nora” wygłosili następujący nasi członkowie:

1. Prof. dr K. Myśliński — *Lublin przedlokacyjny (15 XII 1966).*
2. Mgr inż. H. Gawarecki — *Miasto gotyckie (19 I 1967).*
3. Doc. dr Z. Sułowski — *Najdawniejsze dzieje Lublina (23 II 1967).*
4. Dr J. Szymański — *Dokument lokacyjny z 1317 roku (2 III 1967).*
5. Doc. dr St. Tworek — *Lublin w okresie reformacji (30 III 1967).*
6. Mgr K. Majewski — *Renesans lubelski (13 IV 1967).*
7. Mgr A. Witusik — *Lublin w latach Potopu (27 IV 1867).*
8. Prof. dr J. Mazurkiewicz — *Miasto i ludzie Lublina w XVIII wieku (11 V 1967).*

Punktem kulminacyjnym prac naszego Oddziału w okresie 650 rocznicy nadania Lublinowi praw miejskich była uroczysta publiczna sesja naukowa zorganizowana przez Lubelski Oddział PTH wspólnie z Lubelskim Towarzystwem Naukowym pt. *Rola Lublina w dziejach Polski*. Sesja odbyła się w dniu 2 czerwca 1967 roku, a na jej program złożyły się następujące referaty:

1. Prof. dr K. Myśliński — *Lublin w życiu gospodarczym i politycznym Polski przedrozbiorowej.*
2. Prof. dr J. Mazurkiewicz — *Ustrój i znaczenie Lublina w życiu polityczno-prawnym dawnej Polski.*

3. Doc. dr St. Tworek — *Rola kulturalna Lublina w okresie Rzeczypospolitej szlacheckiej.*
4. Doc. dr T. Mencil — *Lublin w okresie walk narodowowyzwoleńczych.*
5. Doc. dr St. Krzykała — *Lublin w okresie kapitalizmu.*
6. Dr Z. Mańkowski — *Lublin w latach wojny i okupacji.*
7. Mgr I. Caban — *Lublin w okresie PKWN.*
8. Dr P. Karpiuk — *Lublin w latach władzy ludowej.*

Warto podkreślić duże zainteresowanie wspomnianą sesją, na którą przybyło w jej pierwszej zwłaszcza części około 250 osób, w tym przedstawiciele najwyższych władz partyjnych, miejskich i wojewódzkich, uczelni i towarzystw naukowych.

Ustępujący Zarząd Oddziału PTH przygotował ponadto na najbliższy okres popularnonaukową sesję w Beżycach, która odbędzie się 16 czerwca 1967 roku z następującym programem naukowym:

1. Mgr J. Reder — *Zagadnienia gospodarczo-społeczne i polityczno-ustrojowe Beżyc w okresie Rzeczypospolitej szlacheckiej (1417—1795).*
2. Doc. dr St. Tworek — *Beżyce jako ośrodek reformacji w XVI—XVIII wieku.*
3. Dr Wł. Cwik — *Beżyce w XIX wieku.*
4. Dr J. Ziemiński — *Region beżycki w okresie 20-lecia międzywojennego.*
5. Dr Z. Mańkowski — *Beżyce w okresie wojny i okupacji hitlerowskiej.*
6. *Powiat beżycki w okresie PRL* (wygłosił sekretarz rolny KP PZPR w Beżycach).

Organizatorem sesji będzie nasz Oddział przy współpracy Wydziału Kultury Prezydium PRN w Beżycach.

W związku z przypadającą w bieżącym roku 40 rocznicą powstania naszego Oddziału PTH, Zarząd postanowił zorganizować mały jubileusz w postaci uroczystego posiedzenia poświęconego omówieniu powstania Oddziału (referat prof. dr J. Dobrzańskiego) oraz roli i dorobku Oddziału w zakresie szerzenia wiedzy historycznej w naszym regionie (referat prezesa Oddziału). W części drugiej mogłoby się odbyć kmeralne spotkanie historyków lubelskich przy lampce wina.

Oddział nasz jako organizator w 1968 roku X Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich dostarczył Zarządowi Głównemu PTH szczegółowych danych na temat możliwości organizacyjnych zjazdu w Lublinie oraz nazwiska 11 sekretarzy technicznych przydzielonych do poszczególnych sekcji tego Zjazdu.

Zarząd naszego Oddziału wystąpił do Zarządu Głównego PTH w Warszawie z propozycją urządzenia w Lublinie w 1969 roku w 400 rocznicę unii lubelskiej ogólnopolskiej konferencji naukowej specjalistów zajmujących się tym okresem, w celu przedyskutowania najważniejszej problematyki związanej z tą rocznicą. Zarząd Główny wyraził już swoją aprobatę w tej sprawie, a Zarząd Oddziału do komitetu organizacyjnego powołał: prof. dr A. Kerstena, prof. dr J. Mazurkiewicza, prof. dr K. Myślińskiego i prof. dr H. Zinsa.

IV. Sprawy wydawnicze

W okresie sprawozdawczym dalszemu ożywieniu uległa działalność wydawnicza naszego Oddziału. Ukazał się w tym czasie t. VII „Rocznika Lubelskiego”, poświęcony niemal w całości kształtowaniu się władzy ludowej na Lubelszczyźnie, został też wydrukowany t. VI, którego produkcja znacznie się opóźniła na skutek niedotrzymania terminu przez drukarnię warszawską. W druku znajduje się t. VIII „Rocznika Lubelskiego”, przyjęty do druku już został t. IX, do Wydawnictwa Lubelskiego zaś oddano już t. X. W ten sposób — o ile wydawcy dotrzymają terminów — zostanie nadrobiona istniejąca zaległość w wydawaniu „Rocznika Lubel-

skiego", który po rozszerzeniu przez obecną redakcję swego profilu, stanowi organ reprezentujący całe nasze środowisko historyczne, a nie tylko miejscowych badaczy regionalnych.

W okresie sprawozdawczym ukazała się drukiem w planie wydawniczym Lubelskiego Oddziału PTH książka Henryka Zinsa pt. *W kręgu Mikołaja Kopernika*, a po korektach znajdują się już dwie inne publikacje: *Wł. Ćwika rozprawa na temat miast królewskich na Lubelszczyźnie w XVIII wieku* oraz praca zbiorowa pod redakcją Henryka Zinsa pt. *Lublin 1317—1967*, przygotowana z okazji 650 rocznicy przyznania Lublinowi praw miejskich (książka ukaże się w czerwcu 1967 roku). Książka *Wł. Ćwika* zostanie wydana w rozpoczętej przez nasz Oddział serii: „*Studia nad dziejami Lublina i Lubelszczyzny*”.

W przygotowaniu znajduje się cały szereg innych pozycji objętych planem wydawniczym naszego Oddziału. Na ukończeniu znajdują się bibliografia historii Lubelszczyzny do 1945 roku Andrzeja Wojtkowskiego, teksty źródłowe do dziejów Lubelszczyzny, t. I, pod redakcją Z. Sułowskiego, t. II *Dziejów Lublina* pod redakcją Stanisława Krzykały, *Cmentarze lubelskie* pod redakcją Jerzego Zaremby. W związku z mającym odbyć się w Lublinie w 1968 roku Powszechnym Zjazdem Historyków Polskich, ukaże się przygotowywana pod redakcją Henryka Zinsa praca zbiorowa pt. *Między Wschodem i Zachodem*, zawierająca szereg rozpraw na temat stosunków Polski z różnymi krajami w dziedzinie politycznej, gospodarczej i kulturalnej. W przygotowaniu znajduje się pod redakcją Kazimierza Myślińskiego zbiorowa praca lubelskich i warszawskich historyków poświęcona dziejom Zamościa i jego roli w dziejach Polski.

Zarząd nasz zaprojektował również kilka wydawnictw zbiorowych, wśród nich *Dzieje rzemiosła lubelskiego* pod redakcją Józefa Mazurkiewicza oraz *Dzieje wsi lubelskiej* pod redakcją Kazimierza Myślińskiego. Podjął również uchwałę o potrzebie rozpoczęcia serii wydawnictw źródłowych do historii Lublina i Lubelszczyzny, a do opracowania długofalowego projektu tego rodzaju potrzebnego wydawnictwa powołał komisję w składzie: K. Myśliński, J. Kłoczowski, J. Mazurkiewicz, T. Mencel i Fr. Cieślak.

Na Zarządzie naszego Oddziału została podjęta również uchwała w sprawie kontynuowania serii „*Studia nad dziejami Lublina i Lubelszczyzny*”, w której co roku winny się ukazywać kolejne tomy zawierające monografie poświęcone naszemu regionowi, wśród nich również prace doktorskie i habilitacyjne z tego zakresu. Niezależnie od tej serii należałoby dążyć do ogłaszania monografii naszych członków poświęconych również innym dziedzinom historii. Wśród szeregu prac przewidzianych do tych serii przykładowo warto wspomnieć o monografii Tadeusza Mencla poświęconej Galicji Zachodniej na przełomie XVIII i XIX wieku.

V. Uwagi końcowe

Przedstawione sprawozdanie z działalności Zarządu Oddziału PTH nasuwa wnioski o poważnym ożywieniu działalności Oddziału zarówno w dziedzinie pracy naukowej, akcji popularyzowania historii, jak i akcji wydawniczej. Warto dodać, że historycy nasi doceniając potrzebę upowszechniania wiedzy historycznej nawiązali bliską współpracę z dwutygodnikiem społeczno-kulturalnym „*Kamena*” i na jej łamach zamieścili cały szereg artykułów zarówno na temat budzącego tak szerokie zainteresowanie zagadnienia początków Lublina (A. Gardawski, K. Myśliński, Z. Sułowski, J. Szymański), jak i innych zagadnień (A. Witusik, H. Zins i inni).

Zrealizowanie przedstawionych wyżej osiągnięć i postulatów naukowych i wydawniczych Lubelskiego Oddziału PTH zależy nie tylko od wysiłku naukowego całego zespołu historyków lubelskich, ale i możliwości druku oraz dotacji władz wojewódzkich i miejskich. Niech mi wolno będzie z tego miejsca złożyć bardzo serdeczne podziękowania przewodniczącym Prezydium Wojewódzkiej i Miejskiej Rady Narodowej oraz kierownikom obu Wydziałów Kultury za naprawdę mecenasowski stosunek do poczynąń naukowych naszego Oddziału PTH. Tylko dzięki ich dotacjom jest możliwe wydawanie przez nas „Rocznika Lubelskiego”, monografii i innych publikacji wychodzących spod pióra naukowców lubelskich. Zwiększony program wydawniczy, który dopiero będzie mógł zapewnić naszemu środowisku historycznemu odpowiednie miejsce i rangę w kraju, wymagać będzie w przyszłości jeszcze większej pomocy materialnej ze strony naszych władz. Pozwalamy sobie żywić nadzieję, że tak jak w przeszłości, tak i teraz Lubelski Oddział PTH znajdzie w Wojewódzkiej i Miejskiej Radzie Narodowej swego mecenasa i protektora.

Kończąc pragnę złożyć podziękowanie całemu Zarządowi za współpracę i pomoc w minionej kadencji. Szczególnie serdeczne słowa kieruję do sekretarza Zarządu dr J. Szymańskiego oraz skarbnika mgr M. Mierzwę, których ofiarność i trud stanowiły nieoceniony warunek powodzenia wielu naszych inicjatyw.

Henryk Zins

RZEMIOSŁO LUBELSZCZYZNY W TYSIĄCLECIU (SESJA POPULARNONAUKOWA I WYSTAWA)

Dobrze się stało, że wśród wielu imprez i czynów urządzanych na Lubelszczyźnie z okazji obchodów milenijnych, zwrócono także uwagę na rolę rzemiosła w przeszłości tego regionu. Zarówno omówiona niżej sesja jak i wystawa nie stwarzały po raz pierwszy okazji do zetknięcia się z tą problematyką podczas tych obchodów. Znajdowała ona bowiem swoje odbicie i we wcześniejszych imprezach. Była jednakże wtłoczona w ogół zagadnień historii gospodarczo-społecznej i politycznej.

W świetle powyższego inicjatywa zmierzająca do całościowego potraktowania zagadnienia losów rzemiosła lubelskiego w Tysiącleciu zasługiwała na uznanie. Owocem realizacji tej inicjatywy była sesja popularnonaukowa *Postępowe tradycje rzemiosła Lubelszczyzny* oraz wystawa *Z dziejów rzemiosła Lubelszczyzny*. W pracach nad przygotowaniem obu tych imprez brały udział: Wojewódzki Komitet Stronnictwa Demokratycznego, Izba Rzemieślnicza, Muzeum Okręgowe, Wojewódzkie Archiwum Państwowe i Oddział lubelski Polskiego Towarzystwa Historycznego.

Sesja popularnonaukowa, która odbyła się w Lublinie w dniu 25 XI 1966 roku spotkała się z dużym zainteresowaniem centralnych i wojewódzkich władz administracyjnych i rzemieślniczych, a także licznej na Lubelszczyźnie społeczności rzemieślniczej. Zarówno w zagajeniu sesji prezesa Izby Rzemieślniczej w Lublinie M. Baduchowskiego, jak i w przemówieniach powitalnych sekretarza Central-